

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії

Миколаївського національного університету

імені В. О. Сухомлинського

В. Д. Будак

«15» лютого 2021 року

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ІЗ ПРОФІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ
СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
016 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА**

Розглянуто та схвалено

на засіданні приймальної комісії

МНУ імені В. О. Сухомлинського

(протокол № 3 від «15» лютого 2021 року)

МИКОЛАЇВ 2021

ЗМІСТ

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
2. ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ	4
3. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	5
4. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	9
5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	10

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму фахового вступного випробування зі спеціальності 016 Спеціальна освіта (згідно з Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266) розроблено на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра відповідної спеціальності.

Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання знань абітурієнтів під час вступу на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Мета фахового вступного випробування – перевірка рівня теоретичної та практичної підготовки абітурієнтів на базі здобутого ступеня бакалавр і формування рейтингового списку з абітурієнтів, які вступають на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Вступні випробування проводяться в обсязі навчальних програм з основних дисциплін навчального плану ступеня бакалавр – *логопедія*.

2. ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

Вступник повинен знати:

- загальні характеристики різних мовленнєвих порушень (дислалія, ринологія, дизартрія, алалія, дисфонія, заїкання, афазія, порушення писемного мовлення, порушення темпу і ритму мовлення несудомного та судомного характеру; а також ФФНМ і ЗНМ;
- етіологію, механізми, симптоматику, класифікації, динаміку протікання даних порушень за умов спонтанного та цілеспрямованого навчання та виховання;
- ефективні шляхи корекційного впливу у роботі з різними категоріями дітей з тяжкими порушеннями мовлення;
- основні напрями профілактики різних мовленнєвих порушень;
- методи диференційованої діагностики та логокорекції різних порушень мовлення.

Вступник повинен вміти:

- визначати методи диференційованої логодіагностики певного виду порушення мовленнєвої діяльності у дітей із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ);
- розробляти програму індивідуальної диференційованої логокорекції мовленнєвої діяльності дітей із ТПМ;
- визначати профілактичні засоби з метою попередження виникнення мовленнєвих вад або вторинних відхилень у психічному розвитку дитини з ТПМ;
- здійснювати розробку індивідуальних, підгрупових, фронтальних занять у групах для дітей із ФФНМ, ЗНМ;
- визначати спеціальні прийоми логокорекції мовленнєвої діяльності дітей та дорослих, а також особливості навчання дітей з вадами мовлення в загальноосвітніх та спеціальних закладах освіти;

- діагностувати порушення звуковимови та підбирати специфічні прийоми корекції звуковимови;
- діагностувати помилки в писемному мовленні;
- аналізувати структуру та механізми порушень мовленнєвої діяльності при різних видах мовленнєвої патології.

3. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Тема 1. Науково-теоретичні основи логопедії.

Предмет, методи та завдання логопедії. Анатомо-фізіологічна та психолінгвістична характеристика мовлення. Етіологія мовленнєвих вад. Класифікація мовленнєвих порушень.

Тема 2. Мовленнєва діяльність, її структура та компоненти.

Мовленнєворуховий і мовленнєвослуховий аналізатори. Центральні та периферійні органи мовлення. Комунікативна функція мовлення. Мовлення і мислення. Імпресивне мовлення. Експресивне мовлення. Основні структурні компоненти мовлення: словниковий запас, граматична будова, звуковимова.

Тема 3. Закономірності формування мовленнєвих умінь і навичок у нормальних і атипових умовах.

Закономірності засвоєння мови. Етапи формування мовлення у дітей. Соціальне спілкування дитини як найважливіша умова розвитку мовлення та інтелекту. Негативний вплив мовленнєвих порушень на розвиток особистості, оволодіння грамотою. Вчення Л. С. Виготського про первинне і вторинне у структурі дефекту та місце цього вчення в логопедії.

Тема 4. Логопедія як наука, її зв'язок з іншими науковими дисциплінами.

Принцип раннього виявлення і корекції мовленнєвих недоліків. Завдання логопедії. Загальні поняття про мовленнєві порушення, їх розповсюдженість у дошкільному, шкільному та підлітковому віці. Поняття про недорозвиток, несформованість та порушення мовлення. Відмінність мовленнєвого порушення від вікової специфіки мовленнєвої діяльності дитини. Фізіологічні та патологічні розлади мовлення. Недоліки мовлення функціонального і органічного, центрального і периферійного характеру. Форми мовленнєвих порушень: недоліки звуковимови (функціональні та органічні дислалії, ринологія, дизартрія); недоліки словотворення (алалія, афазія, тимчасові функціональні затримки мовленнєвого розвитку); недоліки темпу і ритму мовлення (брадилалія, тахілалія, заїкуватість); порушення писемного мовлення (дислексія і дисграфія). Основні методологічні принципи виявлення, вивчення, подолання та профілактики мовленнєвих порушень. Основні поняття логопедії.

Критерії педагогічного, психологічного, лінгвістичного та клінічного характеру при вивченні мовленнєвих порушень. Основні поняття логопедії: «норма і патологія мовлення», «розвиток, недорозвиток», порушення мовлення, «корекція і компенсація мовленнєвого дефекту», «корекційно-виховний вплив на дитину-логопата».

Тема 5. Визначення дислалії, значення терміну.

Поширеність та особливості прояву дефекту в різних вікових групах дітей.

Вплив вад вимови звуків на оволодіння грамотою, розвиток особистості дитини. Класифікація дислалії в залежності від причин, механізмів, кількісних та якісних проявів дефекту звуковимови. Функціональна дислалія, її форми. Механічна дислалія, її зумовленість аномаліями будови артикуляційного апарату. Характер дефекту вимови звуків при цій формі.

Зміст, методи та етапи логопедичного впливу при дислалії. Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією.

Принципи та методи логопедичної роботи, спрямованої на виховання правильної вимови звуків. Характеристика основних етапів роботи над звуком: підготовчого етапу формування первинних вимовних умінь та навичок, другого етапу – постановки звуків і третього етапу – автоматизації, диференціації та введення в зв'язне мовлення.

Структура логопедичних занять при дислалії. Використання мовленнєвого матеріалу, ігор, наочності, технічних засобів навчання, логоритміки. Вади вимови окремих звуків (сонорних, шиплячих, свистячих, задньоязикових, дзвінких-глухих, твердих-м'яких) та методи їх корекції.

Особливості корекційної логопедичної роботи при поліморфній дислалії. Профілактика дислалій.

Тема 6. Фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення.

Поняття, склад групи за клінічними діагнозами. Характеристика мовлення дітей із ФФНМ. Обстеження дитини із ФФНМ. Система корекційної роботи при ФФНМ.

Тема 7. Ринопалія як самостійна мовленнєва вада.

Класифікація ринопалій. Основні форми ринопалії. Етіологія «відкритої» і «закритої» ринопалії. Симптоматика форм «відкритої», «закритої» і «змішаної» форм ринопалії. Характер ушкоджень мовленнєвого апарату при різних формах ринопалії. Характеристика і співвідношення мовленнєвих і немовленнєвих симптомів. Особливості функціональних перебудов у діяльності мовленнєвого апарату. Класифікація незрощень губи і піднебіння. Вплив уродженої піднебінної патології на фізичний, психічний, мовленнєвий розвиток дитини. Особливості проявів ринопалії в різні вікові періоди. Первинні і вторинні дефекти при ринопалії. Вплив ринопалії на стан писемного мовлення та інші сторони діяльності дитини. Ступені складності порушення. Організація лікувальних заходів при ринопалії.

Принципи, етапи, зміст та методи логопедичного впливу в усуненні ринопалії. Медико-педагогічна і логопедична робота при відкритій органічній ринопалії в доопераційний період. Методика А. Г. Іполітової. Медико-педагогічна та логопедична робота при відкритій органічній ринопалії в післяопераційний період. Методика І. І. Єрмакової. Усунення різних форм ринопалії. Етапи логопедичного впливу. Методи виховання слухової, дихальної, голосової та артикуляційної функцій. Динаміка мовленнєвого розвитку при ринопалії. Особливості фонетико-фонематичної, лексико-граматичної і просодичної сторін мовлення, функцій мовлення в онтогенезі. Роль соціуму в розвитку синдрому ринопалії і проявів

вторинних мовленнєвих і немовленнєвих порушень. Попередження виникнення вторинних розладів у дітей із вродженою піднебінною патологією. Профілактика рецидивів.

Тема 8. Вади голосу.

Анатомо-фізіологічні основи голосоутворення. Розвиток голосу у дітей. Визначення порушень голосу. Етіологія порушень голосу. Механізми різних форм порушень голосу. Ступені прояву дефекту. Класифікація порушень голосу. Порушення голосу центрального та периферійного характеру. Порушення голосу органічного та функціонального характеру. Симптоматика порушень голосу. Комплексний медико-педагогічний вплив при усуненні різних форм порушень голосу.

Тема 9. Дизартрія.

Етіологія дизартрії. Характер ураження нервової системи при різних формах дизартрії. Механізми і структура дефекту. Класифікація дизартрії. Характеристика основних форм (бульбарна, псевдобульбарна, екстрапірамідна, коркова, мозочкова). Симптоматика різних форм дизартрії. Характеристика і співвідношення мовленнєвих і немовленнєвих симптомів. Вплив дизартрії на розвиток особистості дитини. Характеристика загального і мовленнєвого розвитку дітей із дизартрією. Особливості формування мовленнєвої діяльності на різних етапах онтогенезу; функціональні перебудови в артикуляційному механізмі на фоні дизартрії. Психолого-педагогічна характеристика дітей із дизартрією. Попередження виникнення дизартрій. Принципи, організація, етапи, зміст та методи роботи щодо усунення різних форм дизартрії. Система корекційно-логопедичної роботи при дизартрії: робота над диханням, розвиток просодичної сторони мовлення. Зміст логопедичної роботи з розвитку фонетико-фонематичної системи мовлення: особливості постановки звуків, виховання фонематичного сприймання, аналізу та синтезу при різних формах дизартрії.

Тема 10. Загальна характеристика порушень темпу та ритму мовлення несудомного характеру (тахілалія, брадилалія).

Етіологія, патогенез та механізми цих мовленнєвих порушень. Основні напрямки сучасного комплексного впливу при подоланні порушень темпо-ритмічної сторони мовлення несудомного характеру. Логопедична робота над темпом та ритмом мовлення. Робота над мовленнєвим диханням та голосом. Психотерапія в системі корекційної роботи.

Тема 11. Загальна характеристика заїкання.

Сутність поняття заїкання. Причини та механізми розвитку заїкання. Симптоматика заїкання. Характеристика мовленнєвих судом. Порушення мовленнєвого дихання та голосоутворення у заїкуватих. Немовленнєва симптоматика заїкання. Клінічна диференціація заїкання. Невротична форма, причини, механізми, симптоматика, патогенез. Неврозоподібна форма: причини, механізми, симптоматика, патогенез. Змішана форма. Психолого-педагогічне обстеження заїкуватих. Особливості обстеження дитини дошкільного віку. Обстеження підлітків та дорослих із заїканням. Комплексний підхід у подоланні заїкання. Сучасні методики подолання заїкання. Огляд, методика логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку. Логопедичні та

психолого-педагогічні технології корекції заїкання дітей шкільного віку. Логопедична та психолого-педагогічна допомога дорослим заїкуватим.

Тема 12. Алалія.

Сутність поняття. Причини, механізми алалії. Класифікації алалії. Структура дефекту при алалії. Основні форми алалії (моторна, сенсорна, сенсомоторна).

Поняття моторної (експресивної) алалії. Немовленнева симптоматика: особливості формування загальної, дрібної моторики; особливості формування основних психічних функцій (пам'яті, уваги, мислення, гнозису, праксису тощо). Характеристика нервово-соматичних, нервово-психічних симптомів. Особливості формування різних видів діяльності. Особливості соціальних контактів. Етапи розвитку мовлення дітей із моторною алалією. Рівні недорозвитку мовлення при моторній алалії. Взаємозв'язок між мовленням і мисленням у дітей із моторною алалією.

Сенсорна алалія. Визначення, причини, механізми, симптоматика сенсорної (імпресивної) алалії. Структура дефекту при сенсорній алалії (мовленнева та немовленнева симптоматика). Дані про стан фізіологічного слуху у дітей із сенсорною алалією. Специфіка акустико-гностичних і акустико-мнестичних проявів. Особливості акустичної уваги, сприймання та розуміння мовлення у дітей із сенсорною алалією. Ступені недорозвитку мовлення. Психологічні особливості дітей із сенсорною алалією. Психолого-педагогічна характеристика дітей із сенсорною алалією. Особливості формування всіх компонентів мовленнєвої системи у дітей із моторною алалією. Система корекційного впливу при сенсорній алалії.

Тема 13. Порушення писемного мовлення.

Загальна характеристика вад писемного мовлення. Етіологія та патогенез дисграфії, дислексії. Сутність поняття «писемне мовлення». Відмінність писемного мовлення від усного. Становлення механізмів писемного мовлення в онтогенезі. Етіологія та патогенез порушень писемного мовлення.

Тема 14. Симптоматика дисграфії, дислексії.

Характеристика типових помилок писемного мовлення. Сутність фонетичного принципу письма. Основні типи фонетичних помилок, причини та механізми їх виникнення. Графічні та оптико-просторові помилки писемного мовлення, їх типи, причини та механізми. Сутність морфологічного принципу письма. Типи, причини та механізми морфологічних та синтаксичних помилок. Орфографічна навичка. Психологічні та мовленнєві передумови оволодіння орфографічними уміннями та навичками.

Класифікація дисграфії та дислексії. Огляд та характеристика різних класифікацій порушень писемного мовлення. Характеристика порушень письма та читання у дітей із вадами звукової системи мови. Порушення письма та читання у дітей із ЗНМ та НЗНМ.

Методика логопедичного впливу з усунення порушень писемного мовлення: усунення помилок на заміну та змішування літер; усунення помилок на пропуски, перестановки, додавання літер, формування дії фонематичного аналізу та синтезу в процесі корекційної логопедичної роботи; зміст роботи з

розвитку зорово-просторового сприйняття, уявлень, аналізу та синтезу; розвиток та корекція ручної моторики у дітей з вадами письма; формування морфологічних та синтаксичних узагальнень, аналізу та синтезу у дітей із ЗНМ, які мають порушення читання та письма. Профілактика порушень писемного мовлення у дітей.

Тема 15. Афазія.

Визначення афазії, етіологія, механізми. Співвідношення органічних і функціональних уражень. Механізми різних форм афазії. Мовленнєва та немовленнєва симптоматика при різних формах афазії. Зміст, основні принципи та напрямки комплексної відновлювальної роботи при афазії. Напрями корекційної роботи при різних формах афазії.

4. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Фахове вступне випробування проводиться у формі тестування.

Для проведення тестування формуються екзаменаційні групи в порядку реєстрації документів. Список допущених до тестування ухвалюється рішенням приймальної комісії, про що складається відповідний протокол.

Голова фахової атестаційної комісії, який відповідає за проведення вступного випробування, попередньо складає необхідні екзаменаційні матеріали: програми фахових вступних випробувань, тестові завдання, критерії оцінювання відповіді вступника.

Тестові завдання складаються відповідно до Програм фахових вступних випробувань. Програми фахових вступних випробувань оприлюднюються на офіційному сайті МНУ імені В. О. Сухомлинського (<http://www.mdu.edu.ua>).

Фахове вступне випробування проводиться у строки, передбачені Правилами прийому до Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Розклад фахових вступних випробувань, що проводяться МНУ імені В. О. Сухомлинського, затверджується головою Приймальної комісії і оприлюднюється шляхом розміщення на веб-сайті МНУ імені В. О. Сухомлинського та інформаційному стенді Приймальної комісії не пізніше ніж за три дні до початку прийому заяв та документів для вступу на навчання за відповідними ступенями та формами навчання.

На тестування вступник з'являється з паспортом.

Вступник одержує варіант завдання, який містить 20 тестових завдань, для кожного з яких передбачено 4 варіанти відповідей.

Абітурієнту необхідно для кожного завдання знайти правильну відповідь і позначити її у картці відповідей у рядку, який відповідає номеру цього завдання. Кожне завдання передбачає один правильний варіант відповіді. На виконання тестового завдання відводиться 2 астрономічні години (120 хвилин).

За результатами вступних випробувань проводиться оцінка рівня фахових знань за наступними критеріями.

Тестовий бал	Рейтингова оцінка 100-200
0	не склав
1	не склав
2	не склав
3	не склав
4	не склав
5	100
6	107
7	114
8	121
9	128
10	135
11	142
12	149
13	156
14	163
15	170
16	176
17	182
18	188
19	194
20	200

Апеляція вступника щодо екзаменаційної оцінки (кількості балів), отриманої на вступному випробуванні у МНУ імені В. О. Сухомлинського, повинна подаватись особисто вступником не пізніше наступного робочого дня після оголошення екзаменаційної оцінки.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Архипова О.Ф. Коррекционно – логопедическая работа по преодолению стертой дизартрии у детей [Текст] / О.Ф.Архипова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 254 с.
2. Воробьева В.К. Методика развития связной речи у детей с системным недоразвитием речи [Текст] / В.К. Воробьева. – М.: АСТ: Астрель: Транзит книга, 2006. – 158 с.
3. Глухов В.П. Формирование связной речи детей дошкольного возраста с общин речевым недоразвитием. Изд. 2-е [Текст] / В.П. Глухов. – М.: АРКТИ, 2004. – 168 с.

4. Лалаева Р.И., Серебрякова Н.В. Коррекция общего недоразвития речи у дошкольников (формирование лексики и грамматического строя) [Текст] / Р.И. Лалаева, Н.В.Серебрякова. – СПб.: СОЮЗ, 1999. – 160 с.
5. Логинова Е.А. Нарушения письма. Особенности их проявления и коррекции у младших школьников с задержкой психического развития: Учебное пособие [Текст]: под ред. Л.С. Волковой / Логинова Е.А. – СПб.: «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2004. – 208 с.
6. Логопедія: підручник. – [Шеремет М.К., Тарасун В.В., Конопляста С.Ю. та ін.]; за ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.
7. Основы логопедии с практикумом по звукопроизношению: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений [Текст] / М.Ф. Фомичева, Т.В. Волосовец, Е.Н. Кутепова и др.; Под ред. Т.В. Волосовец. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 217 с.
8. Савінова Н.В. Методологічні основи корекції мовлення дошкільників із тяжкими порушеннями мовлення [Текст] / Н.В.Савінова // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. – Випуск 36. Частина I. – Ялта: РВНЗ Кримський гуманітарний університет, 2012. – С.165-173.
9. Савінова Н.В. Розвиток та особливості логопедичної термінології: змістовий аспект [Текст] / Н.В.Савінова // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Випуск 21. Зб. наук. праць.– К.: НПУ ім.М.П.Драгоманова, 2012. – С.236-241.
10. Тарасун В.В. Логодидактика: навч. посіб. для вищ. навч. закл. [Текст] / В.В.Тарасун. – К.: Вид-во Нац. пед. ун-ту імені М.П. Драгоманова, 2004. – 348 с.
11. Тарасун В.В. Науково-методичні основи формування знань, умінь та навичок у дітей з труднощами у навчанні: Наук.-метод. Посібник [Текст] / В.В.Тарасун. – К., 1998. – 104с.
12. Федоренко Л.П. Закономерности усвоения родной речи [Текст] / Л.П.Федоренко. – М.: Просвещение, 1984. – С.10-29.
13. Филичева Т.Б., Чиркина Г.В. Устранение общего недоразвития речи у детей дошкольного возраста [Текст] / Т.Б. Филичева, Г.В. Чиркина. – М.: Айрис-пресс, 2008. – 224 с.
14. Хрестоматія по логопедії в 2-х томах / Под ред. Л.С. Волковой, В.И. Селиверстова. – М.: Гуманитарный изд. центр ВЛАДОС, 1997.
15. Хрестоматія з логопедії: Навчальний посібник [Текст] / М.К.Шеремет, І.В.Мартиненко. – К.: КНТ, 2006. – 360 с.
16. Цейтлин С.Н. Язык и ребенок: Лингвистика детской речи [Текст] / С.Н.Цейтлин. – М.: Владос, 2000. – 240 с.
17. Шеремет М.К., Пахомова Н.Г. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення до навчання в школі: Навчально-методичний посібник [Текст] / М.К.Шеремет, Н.Г.Пахомова. – К.: НПУ ім. М.Драгоманова, 2009. – 127 с.

18. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): Навчальний посібник [Текст] / М.К.Шеремет, О.В.Ревуцька. – К.: НПУ ім. М.Драгоманова, 2009. – 244 с.
19. Савінова Н.В. «Логодіагностика та логокорекція мовленнєвої діяльності дошкільників із важкими порушеннями мовлення» – Миколаїв : Літопис, 2017. – 262 с.
20. Колективна монографія «Система диференційованої корекції мовленнєвої діяльності у дошкільників з ТПМ» за ред. Савінової Н.В. (Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Кисличенко В.А., Шавліс Н.А., Серета І.В., Сорочан Ю.Б., Іванова Т.М.) – Миколаїв : Літопис, 2017. – 270 с.
21. Психолого-педагогічні та технологічні основи диференційованої логодіагностики та логокорекції: монографія / Н.В.Савінова, Н.В.Стельмах, І.В.Серета та ін. – Миколаїв : Іліон, 2017. – 270 с. – С.181-203.